Cursus Woordenschat

Hoofdstuk 1 Grieks en Latijn

Paragraaf 1 Griekse en Latijnse woorden en woorddelen

Opdracht 1

1 archaïsch	f niet hedendaags; verouderd (vooral gezegd van taalgebruik)
2 audiovisueel	e met beeld en geluid
3 bibliografie	c beschrijving van gebruikte literatuur; literatuurlijst
4 democratie	h staatsvorm waarbij de macht bij het volk ligt
5 demografie	b beschrijving van bevolkingsontwikkelingen
6 homogeen	d gelijksoortig; van dezelfde aard of samenstelling
7 monarchie	a alleenheerschappij; staatsvorm waarbij de functie van staatshoofd overgaat van ouders op kinderen
8 proces-verbaal	j verslag van een wetsovertreding, opgetekend door een politieambtenaar
9 theocratie	i staatsvorm waarbij de godsdienst en religieuze regels de wetten voorschrijven
10 telepathie	g overbrenging van gedachten en gevoelens zonder deze uit te spreken of op te schrijven

Opdracht 3

1 autobiografie	beschrijving van je eigen leven – auto-: zelf, eigen; bio-: leven; -grafie: beschrijving
2 polyfoon	meerstemmig – poly-: veel, meer; -foon: geluid, stem
3 xenofilie	verheerlijking van alles wat vreemd (anders, exotisch) is – xeno-: vreemd; -filie: liefde/interesse voor
4 thermotherapie	behandelwijze die gebruik maakt van warmte – thermo-: warmte; therapie: behandeling; verzorging
5 telegrafie	het overbrengen van berichten via een telegraaf (een elektrisch seintoestel) – tele-: ver; -grafie: beschrijving
6 sympathie	genegenheid; gevoel van vriendschap en verbondenheid – sym-: samen; -pathie: pijn; lijden; gevoel
7 neologisme	nieuw gevormd woord; neo-: nieuw; -logie: leer; (het Griekse logos betekent o.a. woord)
8 pseudoniem	schuilnaam; pseudo: vals, onwaar; -oniem: naam
9 orthopedagoog	opvoedkundige die zich bezighoudt met probleemkinderen; ortho-: recht; paid-: kind
10 psychopaat	iemand met een ziekelijke karakterafwijking die door zijn gedrag een gevaar is voor de samenleving; psyche: geest, ziel; pathos: pijn, lijden, gevoel
11 atheïst	iemand die het bestaan van God ontkent; ongelovig; a-: niet; theo-: god
12 contradictie	tegenstrijdigheid; contra-: tegen, omgekeerd; dicti-: voorschrijven (ook: zeggen)
13 transcultureel	wat overgaat van de ene naar de andere cultuur; trans-: over(heen)
14 antropologie	wetenschap die de mens en zijn eigenschappen bestudeert; antropo-: mens; -logie: leer
15 monoloog	alleenspraak; mono-: één, alleen; -loog: spreken
16 bigamist	iemand die met twee mensen tegelijkertijd getrouwd is; bi-: twee; -gamie: huwelijk
17 megafoon	apparaat om gesproken woorden te versterken; mega-: groot; -foon: geluid
18 ultraorthodox	zeer recht of streng in de leer; ultra-: uiterst; ortho-: recht
19 megalomaan	grootheidswaanzinnig; megalo-: groot; -manie: waanzin
20 homoniem	gelijk in klank, maar verschillend in betekenis; homo-: gelijk; oniem: naam, woord

Opdracht 5

1 polygamie	veelwijverij; huwelijkse staat waarbij een man met meerdere vrouwen getrouwd is
2 grafoloog	handschriftkundige
3 autodidact	iemand die zichzelf een bekwaamheid heeft aangeleerd zonder hulp van een leraar of deskundige
4 heterogeen	zeer verschillend; uit duidelijk verschillende onderdelen of typen bestaand
5 bibliofiel	liefhebber van boeken; iemand met een grote voorliefde voor boeken
6 antoniem	woord met een tegengestelde betekenis
7 monomaan	geheel door één bepaalde zaak (bijvoorbeeld een vak) in beslag genomen
8 archeoloog	oudheidkundige
9 supranationale	boven de naties uitgaande of staande
10 misantroop	mensenhater; iemand die andere mensen schuwt

Opdracht 7

1 expliciet	uitdrukkelijk
impliciet	niet uitdrukkelijk; stilzwijgend
2 intramuraal	tussen de muren; binnenshuis; binnen de instelling
extramuraal	buiten de muren; wat zich buiten het huis of de instelling afspeelt
3 organisch	het karakter dragend van een orgaan; ingericht als iets levends
anorganisch	niet levend; niet tot het dieren- of plantenrijk behorend

4 antipathie	weerzin; negatieve gevoelens ten opzichte van een persoon
sympathie	positieve, warme gevoelens ten opzichte van een persoon
5 continu	doorgaand; niet ophoudend
discontinu	met onderbrekingen
6 illusie	droombeeld; ideale, onwerkelijke voorstelling van iets
desillusie	verstoring van een droombeeld
7 relevant	van belang; ter zake (doend)
irrelevant	niet van belang; niet ter zake (doend)
8 held	iemand die zich dapper en groots gedraagt
antiheld	het tegendeel van een held; soort lafaard
9 motiveren	stimuleren; redenen geven om zich voor iets in te spannen
demotiveren	niet stimuleren; redenen geven om zich niet voor iets in te spannen
10 actief	bezig; werkend
inactief	niet werkend; passief
11 materieel	stoffelijk; wat uit materie bestaat
immaterieel	niet stoffelijk; geestelijk
12 these	stelling
antithese	tegenstelling
13 intensief	grondig; met grote intensiteit
extensief	niet grondig; oppervlakkig
14 prenataal	wat voor de geboorte plaatsvindt
postnataal	wat na de geboorte plaatsvindt
15 productief	iets opleverend
improductief	niets opleverend
16 functioneren	werken; een functie vervullen
disfunctioneren	niet (goed) werken; een functie slecht vervullen

Paragraaf 2 Latijnse uitdrukkingen

Opdracht 8

1 malafide	g onbetrouwbaar
2 communis opinio	a algemene mening
3 contradictio in terminis	j term die een innerlijke tegenspraak bevat
4 pars pro toto	c beeldspraak die een deel in plaats van het geheel noemt
5 pro Deo	m voor niets; zonder financiële of materiële vergoeding
6 curriculum vitae	o zakelijke opsomming of beschrijving van je levensloop
7 stante pede	e meteen; op staande voet
8 in optima forma	l volledig; op-en-top
9 corpus delicti	n voorwerp waarmee een moord of doodslag wordt gepleegd
10 alter ego	b andere kant van jezelf; tweede ik
11 status quo	k toestand van het ogenblik; situatie zoals die nu is
12 ad rem	i scherp; raak; gevat
13 postscriptum	f naschrift; toevoeging onder aan een brief of mail ná de handtekening
14 persona non grata	h ongewenst persoon
15 modus vivendi	d manier van leven

Opdracht 9

1 contradictio in terminis
2 curriculum vitae
3 stante pede
4 in optima forma
5 postscriptum
6 pars pro toto
7 ad rem
8 corpus delicti
9 communis opinio
10 malafide

Hoofdstuk 2 Moeilijke woorden

Paragraaf 1

[NB Dit is geen opdracht, maar de woorden behoren wel tot de leerstof.]

1 verifieerbare	wat te controleren is (op waarheidsgehalte)
2 methodologie	leer van de correcte methoden van wetenschappelijk onderzoek
3 concreet	niet abstract; tastbaar; met praktische voorbeelden
4 maatschappelijk relevant	wat belang en nut heeft voor de samenleving
5 implicaties	gevolgen; consequenties
6 hypothese	stelling waarin je nauwkeurig omschrijft wat voor uitslag je van een onderzoek verwacht
7 toetsen	vaststellen of iets klopt; testen
8 empirisch	proefondervindelijk; op basis van waarnemingen
9 variabelen	kenmerken of eigenschappen die kunnen variëren en de uitkomst van het onderzoek beïnvloeden

Opdracht 1

1 notabelen vooraanstaande lieden – voorbeelden

2 plausibel	geloofwaardig; aannemelijk – tegenstelling
3 spin-off	onverwacht of onbedoeld bijproduct van een oorspronkelijke toepassing of een product dat voor iets anders bedoeld was – voorbeeld(en); woorddelen uit een andere taal
4 posttraumatische	wat na een (lichamelijke of geestelijke) verwonding optreedt en als gevolg daarvan geldt – woorddelen
5 egalitair	van gelijk niveau – omschrijving; woorddelen
6 de-escalatie	vermindering van spanning of gespannen toestand – woorddelen
7 evident	duidelijk – tegenstelling
8 clichés	afgesleten, te vaak gebruikte uitdrukkingen – voorbeeld
9 verbaal geweld	agressie door middel van taal, vooral scheldwoorden – definitie
10 desperate	wanhopige – woord uit een andere taal (Engels: desperate)
11 willekeur	onberedeneerd, irrationeel gedrag; keuzes of beslissingen waarin geen lijn valt te ontdekken – voorbeeld; woorddelen
12 autochtone	oorspronkelijke; van oorsprong van hier afkomstige – tegenstelling
13 drogreden	redenering die niet klopt – omschrijving
14 interbellum	periode tussen beide wereldoorlogen – synoniem; woorddelen (uit het Latijn)
15 contaminatie	verhaspeling (vaak van twee uitdrukkingen) – voorbeeld
16 nuanceren	afzwakken – omschrijving
17 elite	bovenlaag van de bevolking, als tegenstelling van 'het volk' – tegenstelling
18 segregatie	sociale en vaak ook geografische scheiding van bevolkingsgroepen – omschrijving
19 progressief	vooruitstrevend – synoniem
20 desastreus	vernietigend; zeer ernstig – omschrijving

Paragraaf 2 Woorden rond het thema 'Economie, financiën en recht'

Opdracht 2

1 illegale	onwettige
2 maakt inbreuk op	e schendt; overtreedt
3 auteursrecht	i uitsluitend recht van een maker van kunst of wetenschap om zijn werk openbaar te maken en te vermenigvuldigen
4 intellectueel eigendom	recht om ideeën te gelde te maken
5 kenniseconomie	economie waarin veel groei ontstaat door veelal technische kennis
6 schaduweconomie	tak van het economisch leven die zich bezighoudt met niet-geregistreerde bezigheden, zoals zwartwerk
7 innovatie	vernieuwing, vooral door nieuwe technieken voor productprocessen
8 gereproduceerd	opnieuw vervaardigd; weergegeven
9 exclusieve	h uitsluitend
10 censuur	controle van overheidswege op media, kunst etc. bijvoorbeeld om critici de mond te snoeren
11 privileges	j voorrechten
12 ontduiken	l zich onttrekken aan; aan iets weten te ontkomen
13 gilde	a beroepsgroep; groep mensen met hetzelfde ambt die elkaar steunen in hun werk
14 wederrechtelijke	onrechtmatige; wat tegen de wet is
15 distributie	verspreiding
16 winstbejag	f sterke gerichtheid op geld verdienen
17 gat in de markt	vrij plotselinge mogelijkheid om geld te verdienen doordat er grote behoefte is aan een product
18 uitbuiten	m zoveel mogelijk voordeel behalen uit; misbruik maken van
19 hegemonie	d overheersing; opperheerschappij
20 lucratieve	k winstgevende; voordelige
21 kaste	b gesloten groep van mensen, bijvoorbeeld in religieuze of maatschappelijke zin
22 clandestien	heimelijk; illegaal
23 omzet	g totaalbedrag dat een ondernemer in een periode ontvangt voor goederen, diensten etc.
24 jurisprudentie	c manier waarop bepaalde zaken zijn berecht; rechtsopvatting zoals die blijkt uit genomen beslissingen
25 rechtsvervolging	onderzoek dat door justitie wordt ingesteld om na te gaan of er strafbare feiten zijn gepleegd

Opdracht 3

1 balans	o overzicht van bezittingen, tegoeden en schulden
2 broodwinning	t werk of zaak waarmee iemand z'n geld verdient voor levensonderhoud
3 commercie	h handel waarbij het alleen om winst gaat
4 eenheidsmunt	k officieel internationaal betaalmiddel dat de nationale munten in verschillende landen vervangt, met name de euro in Europa
5 faillissement	a bankroet; situatie waarin een bedrijf de schulden niet meer kan betalen
6 fiscus	q staatskas; belastingdienst
7 fusie	p samengaan (van bedrijven, instellingen e.d.)
8 garant staan voor	i in geval van nood de financiële verplichtingen van iemand anders op zich nemen; borg staan voor

9 hypotheek f geld dat iemand leent met een huis als onderpand
10 inflatie s waardevermindering van het geld
11 infrastructuur r voorzieningen voor vervoer zoals (spoor)wegen, vliegvelden, bruggen en nutsleidingen
12 kosten-batenanalyse b berekening van de kosten die gemaakt moeten worden en de opbrengsten
13 liquide middelen g geld dat voorhanden is
14 ombuigingen d bezuinigingen (eufemisme)
15 onroerend goed c bezittingen die niet te verplaatsen zijn, zoals huizen, land e.d.
16 rendement l opbrengst; financiële uitkomst; nuttig effect
17 stagnatie m oponthoud; stilstand; vertraging in ontwikkeling
18 subsidie e geld (meestal van de overheid) dat bedoeld is om mensen, verenigingen etc. te steunen
19 transactie n overeenkomst waarbij goederen worden verkocht
20 vervaardigen j maken; produceren

Opdracht 4
1 infrastructuur
2 fusie
3 broodwinning
4 inflatie
5 stagnatie
6 ombuigingen
7 staat garant voor
8 fiscus
9 liquide middelen
10 subsidie
11 eenheidsmunt
12 rendementen
13 hypotheek
14 commercie
15 faillissement

Opdracht 5
1 winstbejag
2 omzet
3 wederrechtelijk
4 gat in de markt
5 auteursrecht
6 innovatie
7 gilde
8 ontdoken
9 distributie
10 clandestien
11 jurisprudentie
12 kenniseconomieën

Paragraaf 3 Woorden rond het thema 'Politiek'
Opdracht 6
1 interrupties e onderbrekingen, meestal van een betoog doordat iemand uit de zaal een vraag stelt of een opmerking maakt
2 versoberen soberder (eenvoudiger en minder luxe) maken
3 liberaal m vrijzinnig; behorend tot de politieke beweging die de nadruk legt op individuele vrijheid
4 commotie beroering; opwinding; gedoe
5 het Binnenhof g plein in Den Haag met de gebouwen waar de Eerste en de Tweede Kamer vergaderen, metonymisch voor 'de Nederlandse politiek'
6 onparlementair c grof; op een onbeschaafde en ontactische manier gezegd
7 kabinetscrisis politieke crisis door de val van het kabinet, bijvoorbeeld omdat de steun van een meerderheid in het parlement ontbreekt
8 minderheidskabinet kabinet dat steunt op een minderheid in het parlement
9 coalitie a aantal politieke partijen of landen die samenwerken; partijen die samen een regering vormen
10 gedogen h toestaan; dulden
11 oppositie f partijen die niet regeren; tegenstand
12 electoraat politieke aanhang; verzameling van kiesgerechtigde mensen
13 financieringstekort d nadelig verschil tussen verwachte inkomsten en uitgaven (meestal van een staat)
14 poldermodel Nederlandse overlegcultuur, met name tussen werkgevers en werknemers, waarbij men streeft naar overeenstemming (consensus)
15 de sociale partners (vertegenwoordigers van) werkgevers en werknemers
16 sociale onrust ontevredenheid bij de bevolking over het gevoerde beleid die zich uit in stakingen, werkonderbrekingen, protestdemonstraties
17 polarisatie k verscherping of benadrukking van tegenstellingen
18 particulier initiatief aanzet tot economische activiteiten van individuele burgers, zoals het opzetten van een eigen bedrijf
19 oneliners korte, krachtige uitspraak
20 jan met de pet de gewone man
21 demagogie l volksmennerij; proberen om mensen voor zich te winnen door misleidende en opruiende uitspraken
22 charisma i uitstraling; bijzondere gave om anderen te boeien
23 dialoog tweespraak; gesprek tussen twee mensen of partijen
24 totalitaire b gericht op absolute staatsmacht
25 insinuaties j verdachtmakingen

Opdracht 7

1	populisme	populist	populistisch	volksbeweging; politieke beweging die het volk probeert aan te spreken
2	socialisme	socialist	socialistisch	politieke beweging die een sociaal rechtvaardige maatschappij nastreeft waarin de sterkeren de zwakkeren zoveel mogelijk steunen

3	realisme	realist	realistisch	filosofische stroming die uitgaat van de werkelijkheid; levenspraktijk die zich richt op de waarneembare werkelijkheid; het uitbeelden van een meteen herkenbare werkelijkheid (vooral in literatuur en schilderkunst)
4	communisme	communist	communistisch	politiek systeem waarbij de productiemiddelen iedereen toebehoren en de opbrengst naar behoefte verdeeld wordt; maatschappijvorm met een alles overheersend staatsgezag dat principieel streeft naar evenredige verdeling
5	anarchisme	anarchist	anarchistisch	ontkenning van elk staatsgezag; leer die elke vorm van staatsgezag verwerpt; beweging die (staats)gezag bestrijdt

Opdracht 8

1 achterban — d groep mensen die iemand vertegenwoordigt
2 campagne — f grote actie voor een bepaald doel; (vaak) verzamelnaam voor acties in verkiezingsstrijd
3 constitutie — e grondwet
4 deregulering — n vereenvoudiging van regels en procedures
5 draagvlak — k steun
6 formateur — h iemand die van de koningin de opdracht krijgt om een kabinet te vormen
7 in de wandelgangen — a aanduiding voor wat buiten officiële vergaderingen gezegd wordt
8 kiesdrempel — i minimum aantal stemmen dat nodig is voor het behalen van een parlementszetel
9 klokkenluider — g iemand die een misstand in een organisatie/bedrijf waarvoor hijzelf werkt openbaar maakt
10 lastenverzwaring — o verhoging van belastingen
11 lekken — c doelbewust iets wat geheim moet blijven, aan de pers doorspelen
12 portefeuille — l taak die aan een minister is toevertrouwd; (oorspronkelijk) opbergmap voor officiële stukken
13 privatisering — j proces waarbij steeds meer overheidsdiensten in private (particuliere) handen overgaan
14 reces — m vakantieperiode voor politici; periode waarin geen vergaderingen zijn
15 speerpunten — b belangrijke zaken; zaken waaraan de prioriteit wordt gegeven

Opdracht 9
1 kiesdrempel
2 reces
3 constitutie
4 portefeuille
5 in de wandelgangen
6 klokkenluider
7 draagvlak
8 lekken
9 speerpunten
10 achterban

Opdracht 10
1 electoraat
2 demagogie
3 charisma
4 commotie
5 onparlementair
6 totalitaire
7 liberale
8 coalitie
9 sociale partners
10 minderheidskabinet
11 oppositie
12 interrupties

Opdracht 11

1	het Catshuis	de naam van de ambtswoning van de minister-president, gelegen in Den Haag; die kan hier officieel bezoek ontvangen; ook vindt er (onofficieel) politiek overleg plaats in het Catshuis; oorspronkelijk is het huis gebouwd voor Jacob Cats (1577-1660), bekend dichter/politicus.
2	het Torentje	het Torentje is onderdeel van het Binnenhof; in die kleine toren bevindt zich de werkkamer van de minister-president; de aanduiding wordt vaak in verband gebracht met (informeel) overleg dat daar gevoerd wordt over het politieke beleid.
3	de senaat	de Eerste Kamer; tezamen met de Tweede Kamer vormt de senaat het parlement; de senaat heeft een controlerende functie; wetten die door de Tweede Kamer zijn aangenomen, moeten vervolgens nog 'door de senaat'; soms kan de Eerste Kamer een wet tegenhouden doordat de samenstelling van de Eerste Kamer vaak niet dezelfde is als de zetelverdeling in de Tweede Kamer; de Eerste Kamer wordt niet direct gekozen, maar via de Provinciale Staten. Het woord 'senaat' is regelrecht uit het Latijn overgenomen. Tijdens het Romeinse Rijk was het een college van honderden senatoren dat soms veel en soms wat minder macht had.
4	het Binnenhof	het plein in Den Haag met o.a. de gebouwen van de Eerste en de Tweede Kamer; de term verwijst vaak naar 'de Nederlandse politiek' of 'het Nederlandse politieke machtscentrum'.
5	het poldermodel	benaming voor overleg dat gericht is op het bereiken van consensus (overeenstemming) en dat volgens sommigen typisch Nederlands is, vandaar: poldermodel; meer specifiek verwijst het naar het overleg tussen werkgevers en werknemers om samen tot goede arbeidsvoorwaarden en voldoende werkgelegenheid te komen, in tegenstelling tot een situatie waarbij via bijv. stakingen goede arbeidsvoorwaarden worden afgedwongen.